

48-ik sz. December 2. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos pöttyösor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetők a hirdetményi illetek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a korlátol p. a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
 H. AKAD. NYOMDÁSKNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Alexandria.“ — „A vén mosónő.“ (Költ.) *Do-
bó Lászlótól.* — „Természettudományi levelek hölgyeinkhez.“
Molnár Antaltól. — „Honnan ered némely helynév?“ *Vá-
radny Gusztávtól.* — „A La Roquette vagyis a fiatal bűnösök
fogháza Párisban.“ — „Zrinyi Ilona s Rákóczi Ferenc me-
nyegadjének leírása.“ *P. Szathmáry Károlytól.* — „A Mária-
nosztrai női fegyház Hontmegyében.“ *Liptay Fáltól.* —

„Wagner Richárd.“ — „A szivacsról.“ *Konkoly Dezsőtől.* —
„Amerikai levél.“ *Takács Ferentől.* — „Egy hét története.“
V. K-tól. — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ —
„Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“
Képek: „Alexandria.“ — „A „La Roquette“ fogház Pá-
risban.“ — „A m. nostrai női fegyintézet Hontban.“ (*Rajz.
Greguss J.*) — Wagner Richárd.“ — „Karrikaturák.“

Ujdonságok.

(V. G.) (A képviselőház nov. 29. ülése.) A mai ülésnek főtárgyát ama két indítvány képezte, melyeket a kir. leiratra adandó, felirat mily érte-
lemben leendő szerkesztése tárgyában Deák Ferenc és Tisza Kálmán a ház asztalára letettek. Deák Ferenc indítványa szerint, az uralkodó, az alkotmánynak teljes és *tetleges* helyreállítására ismételve is felkérendő; a mennyiben pedig a kir. leirat a közöstudott bizottmánynak munkálatát is érinti, — a feliratban kifejtendő, hogy a 67-es bizottmány a maga közügyi javaslatát még a ház elé nem terjesztette, s ez okból a közös ügyeket az adandó feliratban tárgyalni nem lehetett. — Tisza Kálmán indítványa ellenben a feliratban a jogfolytonossághoz tántoríthatatlan ragaszkodást óhajtja, s azt kívánja kifejeztetni, hogy a jogfolytonosság megsértése nélkül az országgyűlési munkálatokban tovább haladni lehetetlen. Mindkét indítvány kinyomatni határozatott s napi rendre tűzetett. Érdekes tárgy volt a mai ülésben Maróthy János szathmár-megyei képviselőnek, a megsértett salvus conductus jogorvoslata céljából benyújtott jelentése is, melyben panaszolja, hogy az országgyűlés elnapolása alatt, aug. 2-án, lakására csendőrök jöttek, s reggeli 6 órától délutáni 3 óráig folytonosan gyűtis puskák után kutattak. E fegyverekből azonban mitsem találtak nála, de őt azért mégis fogolynak nyilvánították, s hogy valóban foglyul nem ejthették, azt csakis szemességének köszönhette. Ezen ügy szintén napi rendre tűzetett. Nagy derűtséget idézett elő számos zólyommegeyi kath. papnak Madarász képviselőhöz intézett, azonban a képviselőházhhoz juttatott kérvénye is, melyből Madarász képviselő azt olvassa, miszerint a kérvényezők, a kath. papság nősülhetésének megengedését kéri. Ezen ügy a kérvényi bizottsághoz utasított. A legközelebbi ülés szombatán dec. 1-én lesz.

— (Az írói kör alapszabályainak tervezete) már nyomtatásban megjelent.

— (Az alagut-társaság) legközelebb megnyitni szándékozik azon utat, illetőleg lépcsőt, mely az alagut közepén létezik. Nagy jótékonyosság lenne ez a gyaloglókra nézve nemcsak a forró nyári napokban, de a szeles, esős és havas időkben is.

— (Akatonai executió Szeged vidékén) újabb műveleteket kezd gyakorolni. Sz. Ivánon ugyanis az utóbbi időben a lakosok gabnakészleteit és barmait szedik el, s pedig oly szigorral, hogy nem is kérdezik őket, ha marad-e másnapra mit szájukba tenni.

— v. — (A magyarországi fináncőrök és pénzügyi hivatalokról) írják, hogy gazdálkodási szempontból az osztrák kormány elbocsátja a fináncőröket s teendőiket zsandárokra (?) bizza, a pénzügyi hivatalokból pedig mintegy 3000 egyén rendelkezési állapotba tétetik.

— (Gyászhir.) Szeghő József volt országgyűlési képviselő szomorodott szívvel jelenti forrón szeretet nevének, Themleitner Erzsébet asszonynak nov. 22-dikén, Pesten történt elhunytát.

— v. — (Adakozás.) Amerika New-Orleans városában élő hazánkfia, Takács Ferenc volt könyvkötő segéd, szülőföldje, B. Csaba inségesei számára 10 dolláros jegyet küldött be szerkesztőségünk-
lőz, mely összeget azon óhajással küldtük be Csaba város előljáróságának, vajha a szegény férfi e példáját gazdag hazánkfiái hasonló arányban követték.

— (Hivatalos magyar iratok Oláhországban.) Botusánból Oláhországból, az odavaló rendőrség a székelyföld egyik törvényhatóságához magyar nyelven szerkesztett átiratot küldött. Nálunk magyar községek magyarországi hivataloktól ma is kapnak német iratokat.

— (Ausztriából Kelet-Ázsiába) egy nagyszertű expedició van készülöben, mely mellet *Tegethoff* leendő a parancsnok. Ez 1867. februárban indulna meg és még ezen egészséges és viharcsendes időszakban érkeznek rendeltetése helyére. A kiviteli cikkek tömeges számban vannak kifizetve s a többi közt a császári márványszobrá, lovasszobrok, diszitmények s egy photograph diszalbum a császári család tagjaiból. Azután ausztriai tájképek, különféle fegyverek, íveg és kristályművek, porcellánok, pamutkelmék, tűz- és illatszerek, mylli-gyertyák, tűzmentes szekrények, tájték- és esztergályos cikkek, inga-órák, acél- és tájték, egyéb kés-készletek, bádogeszközök, sütemények, borok, játékszerek, főzőedények, kerékgyártó munkák, sat. — A küldetést az illető államférfiak és állam-kereskedelmi hivatalnokokon kívül ne-

— (Boldogult primásunk gyász-istentiszteletére) mintegy 400 mindennemű vendég érkezett Esztergomba. A pápai küldöttségen kívül, mely fátylas előlovagló kíséretében vonult be, megérkeztek még: a tárnok, az alkancellár, a kir. személynök, az egri érsek, több püspök, végre a képviselőház 15 küldöttje, sok előkelő egyházi és világi ur s tömérdek nép. Az ájtatosság magyar szent-beszéddel tartatott.

— (Széchenyi Ödön) új közlekedést akar eszközölni a pesti és budai indóházak között, mely a szállítás könnyebbitésére szolgálna s a Dunán gőzközp. által lenne létesítendő. E terv kivitele anynyival kívánatosabb lenne, mert ez által a Margitsziget s a császárfürdő is, mint hol ez átjárást tervezik, — sokat nyernének.

Második évi folyam.

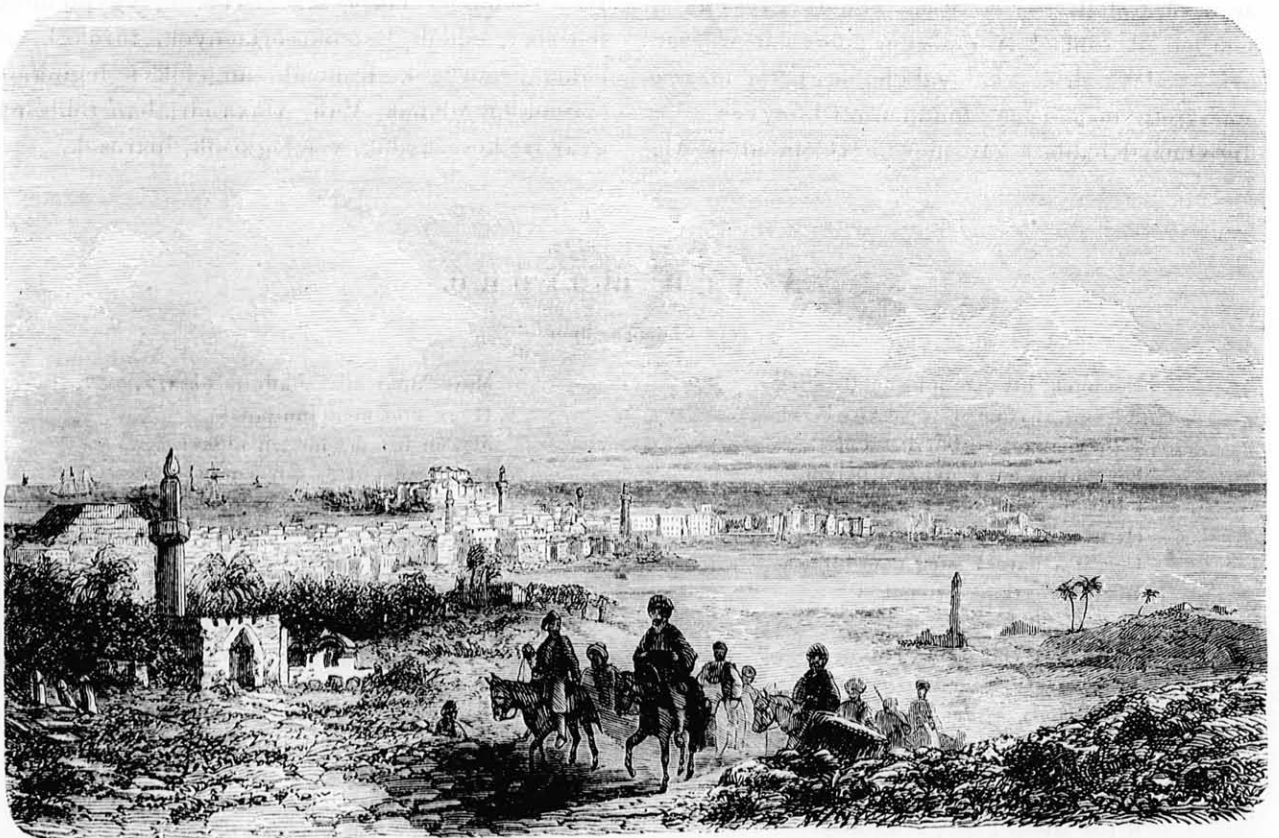
48. szám.

December 2. 1866.

Alexandria.

Alexandriát Nagy Sándor alapította, a nagy Caesár védte és nagy Napoleon meghódította. Ily nagy nevek tapadnak ezen, a Nilus beömlésénél

lág középpontján, hol Europa, Ázsia és Afrika mintegy érintkeznek, mondjuk, azon helyen legalkalmasbnak hitte Nagy Sándor Krisztus e. 323

Alexandria.

fekvő nagy kereskedelmi város két évezredes történetéhez.

Azon helyen, hol a szent Nilus termékenyítő hullámain a Középtengerbe hömpölygeti, az ó-vi-

ével várost alapítani, mely maiglan nevét viseli. E helyen akkoron csak egy kis kikötő vala, a Rheotís, és a Pharosz sziget, Proteus lakhelye. Diodor szerint a nagy macedón király maga készíté

el a város tervrajzát, mely aztán gyorsan fölvirágzott.

Alexandriáról szólva, lehetlen meg nem emlékezni világító tornyáról, a világ hetedik csodájáról, és nevezetes könyvtáráról. A világító tornyot a Pharosz sziget éjszakkéleti részén egy szírtre Ptolomeus Philadelphus emeltette, s ennél fogva a római eredetű nyelveken ma is Pharosznak nevezik a világító tornyot. Strabo szerint ez magas, négyszögletes, fehér márványból emelt épület vala s másfél millió tallérnál többbe került, ma azonban már legkisebb nyoma sem létezik. Pharosz szigete a száraz földdel két stádium hosszú töltés által volt összekötve.

Alexandria könyvtára az ó-kor legnevezetesebbike volt s feldulatása minden idők nagy vesztesége. Könyveinek száma 700.000 kötet vala, (mindannyi irva!) melyből 400.000 a palota muzeumban, 300.000 pedig Szerápisz templomában őriztetett. E megbecsülhetlen könyvtár alapítója Philadelphus Soter volt s utódainak mindegyike kötelességének tartotta a drága gyűjteményt gyarapítani. Ezek száz meg száz másolót tartottak s az eredeti műveket a világ minden részéről nagy áron vásárolták össze. S ma ebből egyetlen lap sem létezik többé! A muzeum könyveit Caesarnek az alexandriaiakkal való háborújakor tüzvész emésztette meg, a még fennmaradt könyveket pedig Omár Khalifa a városnak bevétele után Ale-

xandria 4000 fürdőjének befűtésére használtatta fel — a monda szerint.

A barbárok dúlásai dacára azonban Alexandriának több régisége mai napig fennmaradt, mint például Pompéjus szobra, a várostól délnek eső dombon, mely sötét veres granitból készült, 99 láb magas s 130 láb területű. — Kleopatra idejéből két nevezetes régisége van még ma is Alexandriának; Caesar temploma előtt tudniillik két hatalmas, rendszeren csak *Kleopatra tülnek* nevezett obeliszk volt; ezek egyike még ma is fennáll; a másik már ledől s részben földdel van borítva. Azonban Alexandria hajdani nagyságáról mi sem tanuskodik annyira, mint a tengerparton levő katakombái, ezek az óriási kiterjedésű s remek építészetük miatt minden utazó bámulatát magukra vonó földalatti sirboltok.

Alexandria fényes napjai azonban gyorsan kezdtek tünedezni, különösen a Jó-reményfoka körüli tengeri ut felfödöttetése után, úgy hogy 1790-ben már csak 5000 lakója vala. Emelkedni csak Mehmed Ali uralkodása alatt kezdett, s azóta mind jobban európai színezetűvé válik. Ma mintegy 100.000 ember lakja, kik berberék, egyiptomiak, szíriaiak, zsidók, koptok, örmények, törökök, albániak, görögök, franciák, angolok s leginkább olaszokból állanak. Van Alexandriában több magyar is: kereskedők, vendéglősök, iparosok.

A VÉN MOSÓNŐ.

— Chamisso után. —

Nézzétek, ott a munka mellett
Az agg anyóka mily serény!
S hetvenhat éve bár betellett,
Keményen hogy' megáll helyén.
Falatjára hullott verejték,
De becsület közt ette meg:
Lelkét a harcok meg nem ejték,
Bár csábosakká lettenek.

Szerelmes volt ő is ifjonta,
Reménylett és férjhez mene;
Az asszony terhét tűrte, vonta,
Lázadt bár minden ellene.
Három gyerek zsongott körülte,
Beteg férjét ápolgatá,
S bár sirján könnyeit törülte:
A hit s remény el nem hagyá.

A gyermeket nevelni kellett!
Jókedvüleg hozzá fogott, —
És mert zsebéből szűken tellett,
Munkában tölte éjt s napot.

Majd áldás közt elküldte őket,
Hogy élni megtanuljanak, —
Magán így ért hosszú időket,
De vigan jött és telt a nap.

Zsugorgatott s elmélyedt gondba,
Kendert vön s font éjféleken;
A kendert jó fonallá fonta,
Ezzel a takácshoz megyen.
Ennél mikor elkészült vászna:
Forgatta tüjét, ollaját,
S hogy ne szoruljon érte másra,
Ő varrta meg a sírruhát.

E sírruháját nagyra nézi
Szekrényiben a diszhelyen, —
Az ott egyetlen kincse, érzi,
Egyetlen éke ide lenn.
Fel csak minden ünnepnap ölti,
A szentegyházba így megyen,
S míg majd sir-almát ebbe' tölti,
Ujólág ott függ a szegen.

Oh, bár én úgy, miként ez asszony,
Nyugton várhatnám alkonyom!
S terhem, mignem a sirban alszom,
Békén így hordjam vállamon.

Bár, mint ő, bölcsen, én is akként
Tudnám használni életem', —
S nézhetném én is, ilyen aggként,
Siri ruhám egykedvűen!

Dobó László.

Természettudományi levelek hölgyeinkhez.

(Októberben.)

A georgináról.

Már halványulni kezd a növényvilágnak kedves zöld színe; borongó köd által elfátyolozva hinti szét a nap feljöttekor első sugarait, s mindinkább hosszabbodó fagyok által kísért éjek a természet barátjainak kebelében öntudatlanul is bizonyos nemét a fájdalmas érzetnek keltik föl. Kertünkbe, hol a békésen együttélő lakosok szingazdagság- és illatárral oszlatva elnyomasztó gondjainkat, annyszer fölüditének, most már alig merünk betekinteni, tartva attól, nehogy kedvenc virágainknak végsőhajtása a komor őszi szelek alakjában még leverőbb színben tüntesse föl veszteségünket.

Pedig a kert növényzetétől mindezek még nem rablák el teljesen az előbbi két évszak alatt rajta előmlött utánozhatlanul bájos szépséget. Sőt nem kis meglepetésünkre, oly alakokkal is találkozunk, melyeket ezelőtt egypár hóval hasztalanul kerestünk volna. Ott látjuk a tulajdonképeni őszi virágokat, a kertek októberhavi egyetlen díszének, az u. n. gerepesinnek (*Aster chinensis*, *Reine-Marguerite*) fehér-, rózsá-, kék-, bibor- és violaszinben virágzó fajait, és — a mi leginkább leköti érdekeltségünket — láthatjuk georgináinkat is teljes kifejlődésükben.

Ha valamely növény szépségének fő kellékeiül a virágok színváltozatát s nagyságát tekintjük, a georginát méltán sorolhatjuk legszebb virágaink közé. Eredeti hazájában, Mexikó fensíkjain, egyszerű, 5—7 levélkéből csillagszerűen összerakott, rendesen csak három — főleg lilaszínű virágokkal bíró növény. Európába hozatala után magból természetvé, későbbben oly nagy hajlamot tanúsított színárnyalatok alakítására, hogy e miatt a természettudósoktól változó (*Georgina variabilis*) nevet nyert, s ma már a legtisztább hófehér színtől egészen a barnafeketéig, a legfényesebb sárga- és hajnalszíntől (*chamois*) a rózsaszínig — az egy kéket kivéve, melynek létrehozására eredmény nélkül tűzött ki egy angolországi társulat mintegy 18,000 forint jutalmat — minden színvegyületben föltalálható.

A georgina dísznövényi jövője teljesen biztosítva lön, midőn Angliában létrejöttek ezelőtt 65 évvel az első teljes változatok. Elvesztették a nemrég olyannyira kedvelt egyszerű fajták most már minden becsületét, s ide járulván azon körülmény, hogy a teljes növény — a mi nem minden nap jelenség díszvirágainknál — magvakkal is birt, azóta főleg Francia- és Angolországban mindent megkísérlettek tökélyesítésére, s újabb időkben e törekvésnek jutalma az u. n. törpe (liliput-) georgina-változat lön.

E növény élénkszinű virágainak szemlélése mindannyiszor eszünkbe juttatja azon izlésteleniséget, mely legjobb karban levő díszkertekben sem kerülheti ki figyelmünket, — értjük a virágoknak helytelen csoportosítását, tekintettel színeikre. Különösen a georginánál szakértők véleménye szerint arra kell ügyelnünk, hogy a lila sötétborszín, a sárga violaszín és a fehér tűzvörös mellett álljon. Ezeknek összerakásánál megjegyzendő, hogy oly helyeken, melyek csak nagyobb távolságból szemlélhetők, ugyanazon színből egymás mellé több példányt kell helyezni. Sárgát, narancsszínűt és skarlátvöröset, vagy pedig — bármit szóljanak is ellene azok, kik az újabb női divátöltönyökben főleg e két szín egyesítését kedvelik — fehérét és sárgát szépsézetit tekintetből nem ajánlatos egymás mellé alkalmazni.

Szép olvasónőim előtt, kiknek egyik kedvelt foglalkozását bizonyára a virágok ápolása képezi, nem lesz talán egészen érdektelen a georgina tenyésztésmódjának rövid leírása. Az őszi utolsó havában, ha a beállott fagyok növényünk virágzását már teljesen megsemmisítették, óvatosan kivétnek gyökereiket a földből, s megtisztítottván a rajtuk visszamaradt földes részeket, száraz helyen homok és szalma közé tétetnek. Kivétné, a téli időszak elmúltával, akként vágatnak szét, hogy minden gumódarabon legyen egy, a múlt évi száraz törész helyén képződött új hajtás. Ha azt akarjuk, hogy georgináink az utolsó nyári hónapokban s egész ősszel virágozzanak, nem szabad

el a város tervrajzát, mely aztán gyorsan fölvirágzott.

Alexandriáról szólva, lehetlen meg nem emlékezni világító tornyáról, a világ hetedik csodájáról, és nevezetes könyvtáráról. A világító tornyot a Pharosz sziget éjszakkéleti részén egy szírtre Ptolomeus Philadelphus emeltette, s ennél fogva a római eredetű nyelveken maig is Pharosznak nevezik a világító tornyot. Strabo szerint ez magas, négyszögletes, fehér márványból emelt épület vala s másfél millió tallérnál többbe került, ma azonban már legkisebb nyoma sem létezik. Pharosz szigete a száraz földdel két stádium hosszú töltés által volt összekötve.

Alexandria könyvtára az ó-kor legnevezetesebbike volt s feldulatása minden idők nagy vesztesége. Könyveinek száma 700.000 kötet vala, (mindannyi irva!) melyből 400.000 a palota muzeumban, 300.000 pedig Szerápisz templomában őriztetett. E megbecsülhetlen könyvtár alapítója Philadelphus Soter volt s utódainak mindegyike kötelességének tartotta a drága gyűjteményt gyarapítani. Ezek száz meg száz másolót tartottak s az eredeti műveket a világ minden részéről nagy áron vásárolták össze. S ma ebből egyetlen lap sem létezik többé! A muzeum könyveit Caesarnek az alexandriaiakkal való háborújakor tüzvész emésztette meg, a még fennmaradt könyveket pedig Omár Khalifa a városnak bevétele után Ale-

xandria 4000 fürdőjének befűtésére használtatta fel — a monda szerint.

A barbárok dúlásai dacára azonban Alexandriának több régisége mai napig fennmaradt, mint például Pompéjus szobra, a várostól délnek eső dombon, mely sötét veres granitból készült, 99 láb magas s 130 láb kerületű. — Kleopatra idejéből két nevezetes régisége van még ma is Alexandriának; Caesar temploma előtt tudniillik két hatalmas, rendezesen csak *Kleopatra tülnek* nevezett obeliszk volt; ezek egyike még ma is fennáll; a másik már ledől s részben földdel van borítva. Azonban Alexandria hajdani nagyságáról mi sem tanuskodik annyira, mint a tengerparton levő katakombái, ezek az óriási kiterjedésű s remek építészetük miatt minden utazó bámulatát magukra vonó földalatti sirbaltok.

Alexandria fényes napjai azonban gyorsan kezdettek tünedezni, különösen a Jó-reményfoka körüli tengeri ut felfödöttetése után, úgy hogy 1790-ben már csak 5000 lakója vala. Emelkedni csak Mehmed Ali uralkodása alatt kezdett, s azóta mindjobban európai színezetűvé válik. Ma mintegy 100.000 ember lakja, kik berberék, egyiptomiak, szíriaiak, zsidók, koptok, örmények, törökök, albániak, görögök, franciák, angolok s leginkább olaszokból állanak. Van Alexandriában több magyar is: kereskedők, vendéglősök, iparosok.

A VÉN MOSÓNŐ.

— Chamisso után. —

Nézzétek, ott a munka mellett
Az agg anyóka mily serény!
S hetvenhat éve bár betellett,
Keményen hogy' megáll helyén.
Falatjára hullott verejték,
De becsület közt ette meg:
Lelkét a harcok meg nem ejték,
Bár csábosakká lettenek.

Szerelmes volt ő is ifjonta,
Reménylett és férjhez mene;
Az asszony terhét tűrte, vonta,
Lázadt bár minden ellene.
Három gyerek zsongott körülte,
Beteg férjét ápolgatá,
S bár sirján könnyeit törülte:
A hit s remény el nem hagyá.

A gyermeket nevelni kellett!
Jókedvüleg hozzá fogott, —
És mert zsebéből szükken tellett,
Munkában tölte éjt s napot.

Majd áldás közt elküldte őket,
Hogy élni megtanuljanak, —
Magán így ért hosszú időket,
De vigan jött és telt a nap.

Zsugorgatott s elmélyedt gondba,
Kendert vön s font éjféléken;
A kendert jó fonallá fonta,
Ezzel a takácshoz megyen.
Ennél mikor elkészült vászna:
Forgatta tűjét, ollaját,
S hogy ne szoruljon érte másra,
Ő varrta meg a sírruhát.

E sírruháját nagyra nézi
Szekrényiben a díszhelyen, —
Az ott egyetlen kincse, érzi,
Egyetlen éke ide lemm.
Fel csak minden ünnepnap ölti,
A szentegyházba így megyen,
S míg majd sir-álmát ebbe' tölti,
Ujólá ott függ a szegen.

Oh, bár én úgy, miként ez asszony,
Nyugton várhatnám alkonyom!
S terhem, mignem a sirban alszom,
Békén így hordjam vállamon.

Bár, mint ő, bölcsen, én is akként
Tudnám használni életem', —
S nézhetném én is, ilyen aggként,
Siri ruhám egykedvűen!

Dobó László.

Természettudományi levelek hölgyeinkhez.

(Októberben.)

A georgináról.

Már halványulni kezd a növényvilágnak kedves zöld színe; borongó köd által elfátyolozva hinti szét a nap feljöttkor első sugarait, s mindinkább hosszabbodó fagyok által kísért éjek a természet barátjainak kebelében öntudatlanul is bizonyos nemét a fájdalmas érzetnek keltik föl. Kertünkbe, hol a békésen együttélő lakosok szingazdagság- és illatárral oszlatva elnyomasztó gondjainkat, annyiszor fölüdítének, most már alig merünk betekinteni, tartva attól, nehogy kedvenc virágainknak végsőhajtása a komor őszi szelek alakjában még leverőbb színben tüntesse föl veszteségünket.

Pedig a kert növényzetétől mindezek még nem rablák el teljesen az előbbi két évszak alatt rajta előmlött utánozhatlanul bájos szépséget. Sőt nem kis meglepetésünkre, oly alakokkal is találkozunk, melyeket ezelőtt egypár hóval hasztalanul kerestünk volna. Ott látjuk a tulajdonképeni őszi virágokat, a kertek októberhavi egyetlen díszének, az u. n. gerepesinnek (*Aster chinensis*, *Reine-Marguerite*) fehér-, rózsá-, kék-, bibor- és violaszinben virágzó fajait, és — a mi leginkább leköti érdekeltségünket — láthatjuk georgináinkat is teljes kifejlődésükben.

Ha valamely növény szépségének fő kellékeiül a virágok színváltozatát s nagyságát tekintjük, a georginát méltán sorolhatjuk legszebb virágaink közé. Eredeti hazájában, Mexikó fensíkjain, egyszerű, 5—7 levélkéből csillagszerűen összerakott, rendesen csak három — főleg lilaszínű virágokkal bíró növény. Európába hozatala után magból természetvé, későbbben oly nagy hajlamot tanúsított színárnyalatok alakítására, hogy e miatt a természettudósoktól változó (*Georgina variabilis*) nevet nyert, s ma már a legtisztább hófehér színtől egészen a barnafeketéig, a legfényesebb sárga- és hajnalszínű (chamois) a rózsaszínig — az egy kéket kivéve, melynek létrehozására credmény nélkül tűzött ki egy angolországi társulat mintegy 18,000 forint jutalmat — minden színvegyületben fölálhat.

A georgina dísznövényi jövője teljesen biztosítva lön, midőn Angliában létrejöttek ezelőtt 65 évvel az első teljes változatok. Elvesztették a nemrég olyannyira kedvelt egyszerű fajták most már minden becsületét, s ide járulván azon körülmény, hogy a teljes növény — a mi nem minden nap jelenség díszvirágainknál — magvakkal is bírt, azóta főleg Francia- és Angolországban mindent megkísérlettek tökélyesítésére, s újabb időkben e törekvésnek jutalma az u. n. törpe (liliput-) georgina-változat lön.

E növény élénksznű virágainak szemlélése mindannyiszor eszünkbe juttatja azon izlésteleniséget, mely legjobb karban levő díszkertekben sem kerülheti ki figyelmünket, — értjük a virágoknak helytelen csoportosítását, tekintettel színeikre. Különösen a georginánál szakértők véleménye szerint arra kell ügyelnünk, hogy a lila sötétborszín, a sárga violaszín és a fehér tűzvörös mellett álljon. Ezeknek összerakásánál megjegyzendő, hogy oly helyeken, melyek csak nagyobb távolságból szemlélhetők, ugyanazon színből egymás mellé több példányt kell helyezni. Sárgát, narancsszínűt és skarlátvöröset, vagy pedig — bármit szóljanak is ellene azok, kik az újabb női divatöltönyökben főleg e két szín egyesítését kedvelik — fehérét és sárgát szépsézetit tekintetből nem ajánlatos egymás mellé alkalmazni.

Szép olvasónőim előtt, kiknek egyik kedvelt foglalkozását bizonyára a virágok ápolása képezi, nem lesz talán egészen érdektelen a georgina tenyésztésmódjának rövid leírása. Az őszi utolsó havában, ha a beállott fagyok növényünk virágzását már teljesen megsemmisítették, óvatosan kivételnek gyökereit a földből, s megtisztítván a rajtuk visszamaradt földes részeket, száraz helyen homok és szalma közé tételnek. Kivételvé, a téli időszak elmúltával, akként vágatnak szét, hogy minden gumódarabon legyen egy, a múlt évi száraz törész helyén képződött új hajtás. Ha azt akarjuk, hogy georgináink az utolsó nyári hónapokban s egész ősszel virágozzanak, nem szabad

e gumódarabokat egyszerűen kiültetni, hanem — a legjelesebb kertészek utasítása szerint — jó tápfölddel telt edényekbe helyeztetnek s meleg szobában (virágházban) tartatván, csak lassanként szoktatjuk azokat mérsékeltbb hőmérsék és a külléghez. A georginákat legalább 3 lábnyi távolságban egymástól ültetjük ki, és száraz időben gyakran megöntözzük.

A georgina felfedezése és nevérol röviden szólottunk már e lapokban (l. a „Hazánk“ 1866. 33. száma 366—367 lapját.) A párisi „Jardin des plantes“-ban előbb forró földövi növény gya-

nánt ápolták a mult század végén, minek következtében a hidegebb hegyvidékhez szokott növény nem fejlődhetett ki, s csak néhány év mulva természetetett először kedvező sikerrel egy angolországi kertben.

A természetnek még több érdekes jelenségét szándékozván e levelek keretében olvasónöinkkel megismertetni, bucsut veszünk ezuttal disznóvényeinktől s következő két levelünkben csak azon viszonyt fejtegetjük, mely a leirt s más növényalakokat az emberhez kapcsolja.

Molnár Antal.

Honnan ered némely helynév?

Tudjuk, hogy eleink Bereg-megyében, a vercekei szoroson át, a Beszkéd bérceit átlépve jutottak el a haza földére; tudjuk, hogy a Beszkéd bércestről leereszkedve Munkácsnál pihenésre megállapodának, s hogy pihenés és a munkácsi várnak megalapítása után, a beregi, ungi és zempléni hegyek alján Szerencsre vonultak; de tudjuk azt is, hogy a harc képtelen öregek, ifjoncok és nők nagy része, mint megszállók, Munkács vidékén hátrahagyattak.

A szóhagyomány, mely jelen közleményem tárgyát képezi, a Munkácsnál hátrahagyott magyarok viselte dolgaiból ered, kik habár harc képtelenek gyanánt hagyattak is hátra, koránsem ültek az ujdonat új munkácsi vár árnyékában tétlenül, hanem Munkáctól a Tiszáig hat mértföld szélességben terjedő erdős beregi rónát szép csendes birtokukba kerítették s azon meg is telepedtek.

Megjegyzem itt, hogy a beregi tiszaháti magyarság magát maig is az ekként megtelepedett ősmagyarok utódainak vallja, a melyen egyéb iránt, a beregi tiszaháti magyarságnak eredeti őstiszta magyaros jellemvonásait tekintve, nem is lehet okunk kételkedni. De térjünk át szóhagyományunk tárgyára.

Történt tehát, hogy a Munkácsnál hátrahagyott magyarok a Munkáctól délre elterülő, akkor, valamint részben most is rengeteg erdőségekkel fedett rónaságot szemügyre vévén, különösen ama rengetegnek vadbősége miatt kívántak azzal közelebbről is megismerkedni; talpra kelt tehát a vadászatért élőhaló vidor ifjoncok serege — vegyülhetett közibök egy-két öreg is, — kürtjeiktől viszhangzottanak az erdők és vadakat üzve, keresztül-kasul kalandozták a nagy rengeteget; ily módon kalandozásaik közben végre a Tiszára bukkantak, mely folyamnak létezéséről addig tudomásuk sem volt.

Honfoglaló őseink békés foglalkozásul, vadászaton kívül még a halászatot is kedvelték; ugyanazért folyamok partján örömet telepedének le; egykori halászkunyhókból folyamainknak partjain számos népes falu sőt város is emelkedett.

Vadászva kalandozó csapatunknak is voltak tagjai, kik a halászatot különösen kedvelték; ezek aztán a Tisza partján azonnal fel is üték sátraikat, s ott *ideiglenesen* megtelepedtek; megtelepedésök azonban *állandóvá* lett, és pedig épen azon véletlen körülménynél fogva, mely szóhagyományunknak tulajdonképeni szorosabb tárgyát képezi.

Alig töltének ugyanis néhány napot az új telepen, egy szép reggel, nem kis meglepetésükre, az átelleni parton is magyarokat pillantottak meg; magyarokat, kik ismeretlen módon vetődve oda, a szabolcsi homokbuckákon át a beregi rengetekbe ügyeztek, de a hová alkalmas vízi jármű hiányában egyelőre el nem juthattak.

A beregi rengetekbe vágyakozó, jövevény magyarok, midőn a Tiszát elérték, tréfásan és félboszúsán „*Na menj!*“ „*Na menj!*“ szavakkal biztatgatták egymást az átkelésre; a beregi parton letelepültek pedig őket, kikben véreiket örömmel ismerék fel, „*Ugorj na!*“ „*Ugorj na!*“ kiáltásokkal szintén átkelésre buzdítgatták; a Tisza azonban széles volt (napjainkban odáig jár a tiszai gőzös) s rajta sem át menni, sem át ugrani nem lehetett. A mit az ősapák meg nem tehettek, azt az unokák ma már kényelmesen megtehetik, mert *Nameny* és *Ugornya* helységeket derék tiszai hid köti össze.

A Tisza átellenes partjain letelepülésök helyét utóbb, a közöttük naponta ismételt s egymást tréfásan ingerlő „*Na menj!*“ és „*Ugorj na!*“ kiáltásoktól nevezték el. Az akkori két halásztelep helyén ma két derék tősgyökeres magyar község tűnődik a mult dicsőség sugarán és sohajt bosszu-

san a magyarok istenéhez. E két helységnek neve: *Namény* és *Ugornya*.

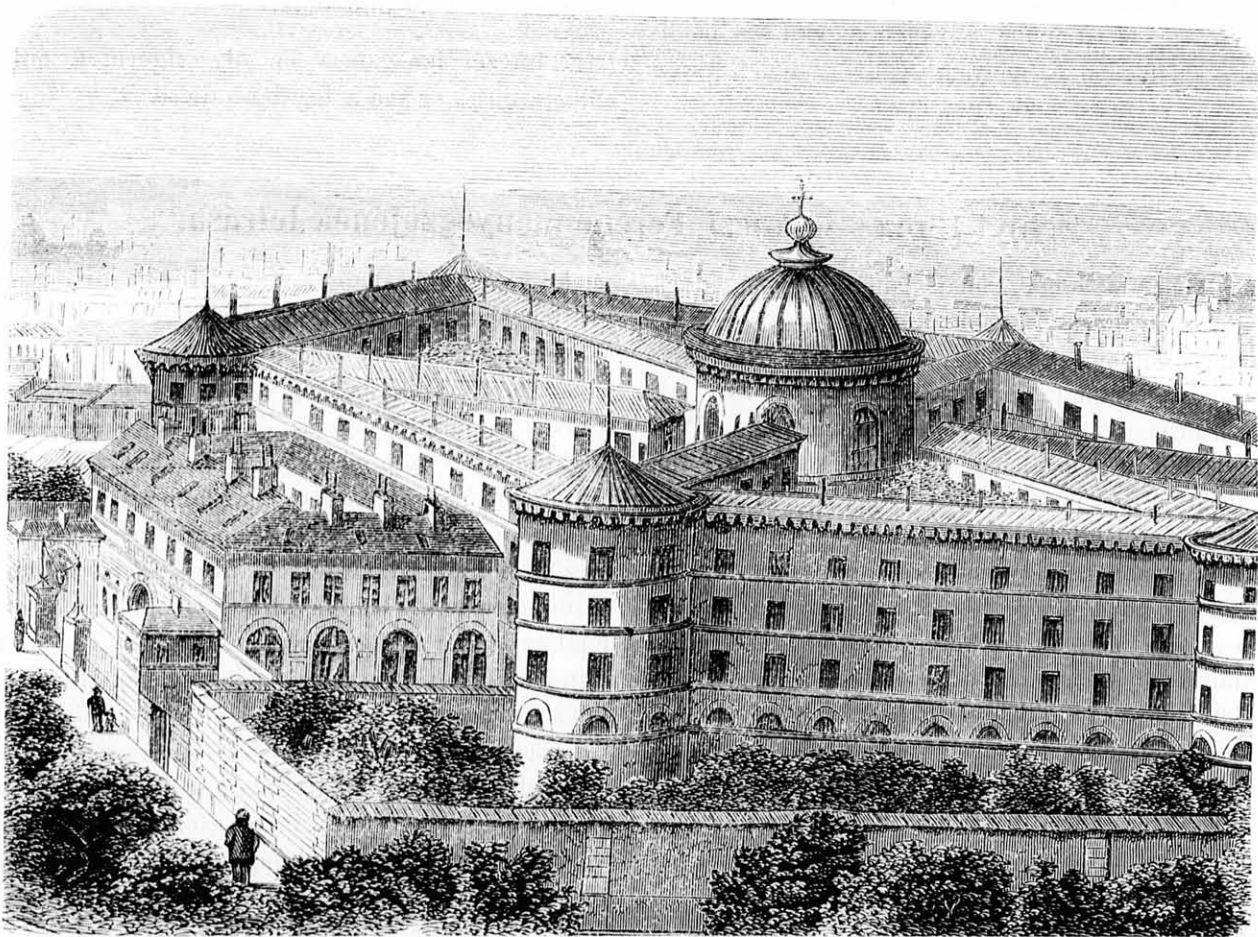
Ily értelemben él a szóhagyomány a beregi tiszaháti magyarok ajkán; így magyarázza meg két magyar helység nevét sőt eredetét is.

A szóhagyomány hallgat róla, hogy a nyiri oldalon véletlenül megjelent magyarok honnan vödtek oda; ezt azonban már a történettudomány nyomán könnyű kitalálni. Tudjuk ugyanis, hogy a

honfoglaló Árpád Tuhutumot Szerencsről csakhamar a Szilágyság és Erdély felé indította; Tuhutum serege, mint a történetben felfegyvezve van, a Nyírségen (Szabolcs-megyében) haladott át; nagyon valószínű tehát, hogy a Naményt alapító ősmagyarok a Tuhutum seregéből hátramaradt s a Nyírséget megszálló ősök töredékei voltak.

Várady Gusztáv.

A La Roquette, vagyis a fiatal bünösök fogháza Párisban.

A „La Roquette“ fogház Párisban.

Midőn mai számunkban hazánk egyik nevezetes nálunk a maga nemében egyetlen fegyintézetét, a mária- nostrai zárdát mutatjuk be, alkalmasnak hisszük ez uttal egyszersmind a philantropikus intézetek állításában nagyon előrehaladt franciáknak is egy rokoncélu intézetét, a Párisban levő „La Roquette“ nevű, fiatal bünösöket javító fogházat bemutatni.

Képtünköl az első pillantásra elötünik, hogy az intézet épülete a cella-rendszer (fülkerrendszer) szerint van emelve, s ennek oka, mert a foglyokat társaiktól minden esetben el akarjákkülönböztetni, épen ez uton célozván javításukat. Azonban

az elkülönítő rendszer itt egyáltalán nem oly szigorú, mint a milyen szokott az idősebb bünösökre alkalmazva lenni, mert itt a fiatal foglyoknak szabad a börtön szolgálival s hivatalnokaival beszélniök és társalogniök s csak társaiktól vannak mindenképen elzárva.

Mindegyik fiatal fogolynak egyetlen ablak által világított szobáskája van, melynek butorzatát függőágy, derekalj, párna és takaróval, egy faszék s asztal, mosdó-készülék s az általa üzött mesterség eszközei képezik. Ezenkívül a falon polcok s azokon evödényei s egyéb holmiai vannak.

Ha megbetegszik, akkor a fiatal bünöst az ugy-

nevezett beteg-cellába viszik, hol nagyobb kényelmet találhat, mint rendes szobácskájában; azonban elszigeteltségére még itt is szigoruan ügyelnek, valamint naponkénti sétáiban is. A cellák ajtai köz-folyósokra nyílnak, mely folyósók csillagalakban oly módon futnak egymásba, hogy egyetlen szolgálta valamely központról több ily folyósót is szemmel tarthat.

A fenyítő cellák a rendes szobácskáktól különböznek. Ezekben nincsen ágy s nincsen ablakuk, s csak egyetlen székkel meg egy ágytakaróval bírnak. Ha a fegyenc aludni akar, a takaróba kell burkolóznia s a pusztá földre feküdnie.

A nagyszerű épület belsejében van egy hatalmas vízmedence, mely bőséggel szolgáltatja a fogház számára szükséges vizet.

Vasárnaponként az intézet lelkésze rendesen tart isteni tiszteletet s ezen a fiatal foglyok mind jelen vannak, azonban helyeik a kápolnában oly módon vannak berendezve, hogy mindegyik az oltár felé tekinthet, de hogy egymást nem láthatják.

Az intézet beszélő szobája is cella-rendszeren alapul, s ez elrostélyozott fülkékből áll, melyek a látogatók helyétől rácsos folyosó által vannak elválasztva, melyben a felügyelő örökös a társalgás fölött. A foglyok csak azon személyt láthatják, a ki hivatta őket, de azzal beszéden kívül egyéb érintkezésbe nem juthatnak.

Ez intézet igazgatása ép oly szigorú, a mily emberséges, s ez reá a legszebb dicséret.

Zrinyi Ilona s Rákóczi Ferenc menyegzőjének leírása.

„Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak mint kegyelmes uramnak. Kévánsága szerént való jókkal boidogicza (Isten) eő szent Felsege Nagyságodat. Tegnap napon reggeli kilencz óra tájban ki menvén az Fejedelem eő nagysága, Pető Sigmond és több itt való Urakkal és főrendekkel, kiktől en sem maradtam el, Bán Uram ¹⁾ eleiben Bártfa felé edgy kornyétával ²⁾ és az Ónodi Zászlóval, mezőben edgy mást köszöntötték, es edgy Compániában Zboró felé indulván, Hozsszu-rét nevű falu mellet, az koszorót ³⁾ megtűzték, ki után az fejedelemnek eőt lova, Bán uramnak edgy Török lova ment. Elnyerte az koszorót az fejedelemnek Egyptom nevű szep Török lova, kin Kún Kelemen ült; az második ajándékot, ugy mint veres skárlát póstót az Bán Uram, az ki az czélnál az futásban eleset, nyerte ell; az harmadik ajándékot az fejedelem pej lova nyéré, kit Munkácson futtattak. Szabaszlai ült rajta; az fejedelmet Érsek úr eő nagysága eskettette egybe tegnap estve hat óra tájban az kápolnában, honnan kijűvén, azon három gazda által praesentáltak az ajándékok az Menyaszszonynak; azután vacsorához leülvén, (kinek rendi némely dolgokban nem szinte az inclusa szerént let meg, mindazonáltal csak az Urak ültetésében változtott és némellyeket it nem létével) éfél után három óra tájban oszlottunk ell, Bán Uram egy tánczot járt Pető Sigmondné asszonymmal; az Leng-

jeleké volt derekasban az táncz, kinek igen szépen megis atták az módgját, lévén sok fű lengjel, és Német musikas is itten.

„Az mely aranyas szép hintó-Szekeret vit az Fejedelem eő nagysága az Zrinyi kis-aszony eleibe, ki elöt hat szép eöreg ⁴⁾ almás, kék festet serényű, farkú veres bársony gazdagon czüstös hámkokban való lovak voltak, azon szekérbe ugyanaz mezőn, hol megedgyeztek, ¹⁾ ültették be az kis-aszonytt, más kis leányával Bán Uramnak, és két felöl az szekér mellett Szécsi és Ziczi ²⁾ két Urfi jött, Béri Uram maga szekereben edgyj Horváth-Országi Püspökkel, az fejedelem lovon, mind oda és mind vissza. Az szekerek elöt igen szép rendesen jött Bori Úr egy kornyétaja, mindenik alat jó paripás, fegyveres, karabinyos, köntösös Horvátok voltanak. Éltesse Isten nagyságodat sokáig jó egésségben. — Datum Zboró, 2. Marcz. 1666.“

E levél nincs ugyan aláírva, de a legnagyobb valószínűséggel I-ső Apafi Mihály erdélyi fejedelemnek épen ezen alkalomra kiküldött képviselői: Bethlen Miklós, vagy Teleky Mihálytól származik, nagyobb hihetőséggel ez utóbbi tudósításának egyidejű párja a fejedelemhez.

Nevezetes már csak azért is, mert hazai történezszeink ezt illető hibás adatát, mely e menyegzőt Sáros-Patakra teszi, helyreigazítja. E menyegző egyik előértékezetül szolgált a később Vesselenyi-féle összeesküvés neve alatt kitört mozgal-

¹⁾ Zrinyi Pétert, a bán testvérét érti.

²⁾ Kornyéta lovassági zászlót jelent, itt egy zászlóalj van alatta értve.

³⁾ Koszorút.

¹⁾ Öreg; derekat ért alatta.

¹⁾ Megedgyeztek, találkoztak helyett.

²⁾ Zichi, Zicsi.

maknak, mely Zrinyi és társaira nézve oly gyászosan végződött. Kor- és szokások ismertetésére nézve pedig egyike legérdekesebb adatainknak e századból. Közli: *P. Szathmári Károly*.

A mária nosztrai női fegyház Hontmegyében.

A pest-bécsi vasut mentében levő Szob állomástól nem messze, az ugynevezett Ság- és Kapan-hegység közötti kedves völgyben fekszik a mária-nosztrai fegyház és templom, körítve a hasonnerü, 700 lakost számláló tótajku helységtől.

E templom és kolostor — most fegyház — I. Lajos királyunk által alapított és a pálosok-é volt, mely szerzet azt sokáig birta. A pálosok voltak azok, kik a szerencsétlen mohácsi ütközet után szolgálk fegyveres kíséretében Visegrádra mentek, az itt elhelyezett magyar szent-koronát őrizni.

Leérve a fegyházhoz, azonnal siettem felkeresni az ottani ftdő plébánost, Kratky József urat, hogy engedélye folytán ez országos intézetet meglátogathassam. Ő szíves készséggel fogadott, s azonnal utnak indultunk a fegyházat megtekinteni.

Ez kétemeletes, hosszas négyszögü épület, tágas udvarral, melyet 3 oldalról épületek, a negyedikről pedig a szép kertet elválasztó erős falazat kerítenek. A homlokzatot az intézetre ügyelő 24 szürke néne, — s a hátulsó részt a fegyennök lakják.

Csengetésre kinyílt a kapu, melyen a kalauzó lelkész, én, és egy, épen akkor hozott fegyenő léptünk be. E szegény nőt azonnal pártfogásukba vették a szürke nénék. Mi balra tértünk be az elfogadó terembe; itt üvegfedeles szekrényben látjuk kitéve a fegyenházban készült kézimunkákat, melyek megrendelés folytán, vagy eladásra készültek. Igen csinosan vart ingeket, hímzéseket, horgolásokat, sőt jól készített cipőket is volt alkalmam látni, s mindez meglepőleg olcsó, pl. egy pár cérnaharisnya: 70 kr; egy férfi ingelő: 1 ft; egy női ing varrása 15—20 kr; egy női ing varrása hímzéssel 35—40 kr stb, és elfogadnak bármily szakmába vágó női munkákat. A közlekedés ide alkalmas és olcsó, tehát bátran hívhatjuk fel a közönséget ez intézet meglátogatására. A küldemények vasuton, hajón és póstán eszközölhetők.

Az ajtóval szemben feszület és a szent írásból vett mondatok vannak a falon, s ugyanitt van kifüggesztve a napi rend, mely szerint a felkelési idő 5 óra, mise 6, a reggelizés 7 órakor van, s azután következik a dolog. Délben 12 órakor történik az étkezés, 1—2 óra közt a séta s nyáron kivételkép még este $\frac{1}{2}7$ — $\frac{1}{2}8$ közt egy második

séta, mely alkalommal a fegyennök párosan járkálnak a fegyház tágas udvarán, a szűzek folytonos felügyelete alatt.

A kiállítási teremmel szemben van a beszélgető terem, melyben a rácsozaton kívül a látogató, belől pedig a fegyenc foglalnak helyet. Kézcsók és kézszorítás nem engedtetnek meg.

A folyosók, melyeken keresztül vezettem, igen tiszták voltak. Az oldalfalakon alkalmi szent mondatok p. o. „Szabadíts ki engem a tőrből“ stb. olvashatók.

A fegyennök itt nemzetiség szerint vannak elkülönítve. A legelső oszlopos terem, melybe benyitottunk, a „magyar szoba“ volt; a fegyennök beléptünkre tiszteletteljesen emelkedtek föl. A terem őrzője zárdaszüz volt, ki a kályha melletti kis, elkerített térben foglalt helyet; ez ügyel föl és oktatja őket a munkára, s dolgoztatja imádkozás mellett. A teremből igen szép kilátás nyílik a szomszéd hegyekre. E teremben a munkálkodó fegyennök készítenek mindent, a mi csak szakmájukba vág. Varrnak, kötnek, horgolnak stb. Asztalaik kiseded fiókkal látvák el, melyben tartják evő-, dolgozó és egyéb eszközeiket, ugyszintén olvasó könyveiket. Távoztunkkor megköszönték a látogatást.

Innen áttértünk a német terembe, mely hasonló lévén az elsőhez, nem untatjuk leírásával az olvasót. Minden teremben a jobb viseletűek lesznek szobafelügyelőkké, s ezeknek szoros kötelességük éjjel az alvótermekben beszélgetőket s zajgókat följelenteni.

Van az épületben egy teljesen berendezett szövő- és fonó-szoba is, csinos rokkákkal, hol az alsóbbrendű vagy parasztnők élvezhetik ezen, a hosszú téli estéken nagyon megszokott kedvenc foglalkozásukat. Vannak még cipész-műhely, mosó-konyhák, mángoló-szobák stb.

A hálószobák felette csinosak, s valóban megleptek; az ágyfejnél egy vánkos-hosszuságu faládika emelkedik ki, melybe egyetmást tehetnek; az ágyon jól tömött szalmazsák, felette lepedő, kék pokróc s egy vánkos van. Minden ágy számozott, ellátva a fegyenő nevével. A szobák tisztaságára fegyenőkből idomított szobaleányok ügyelnek.

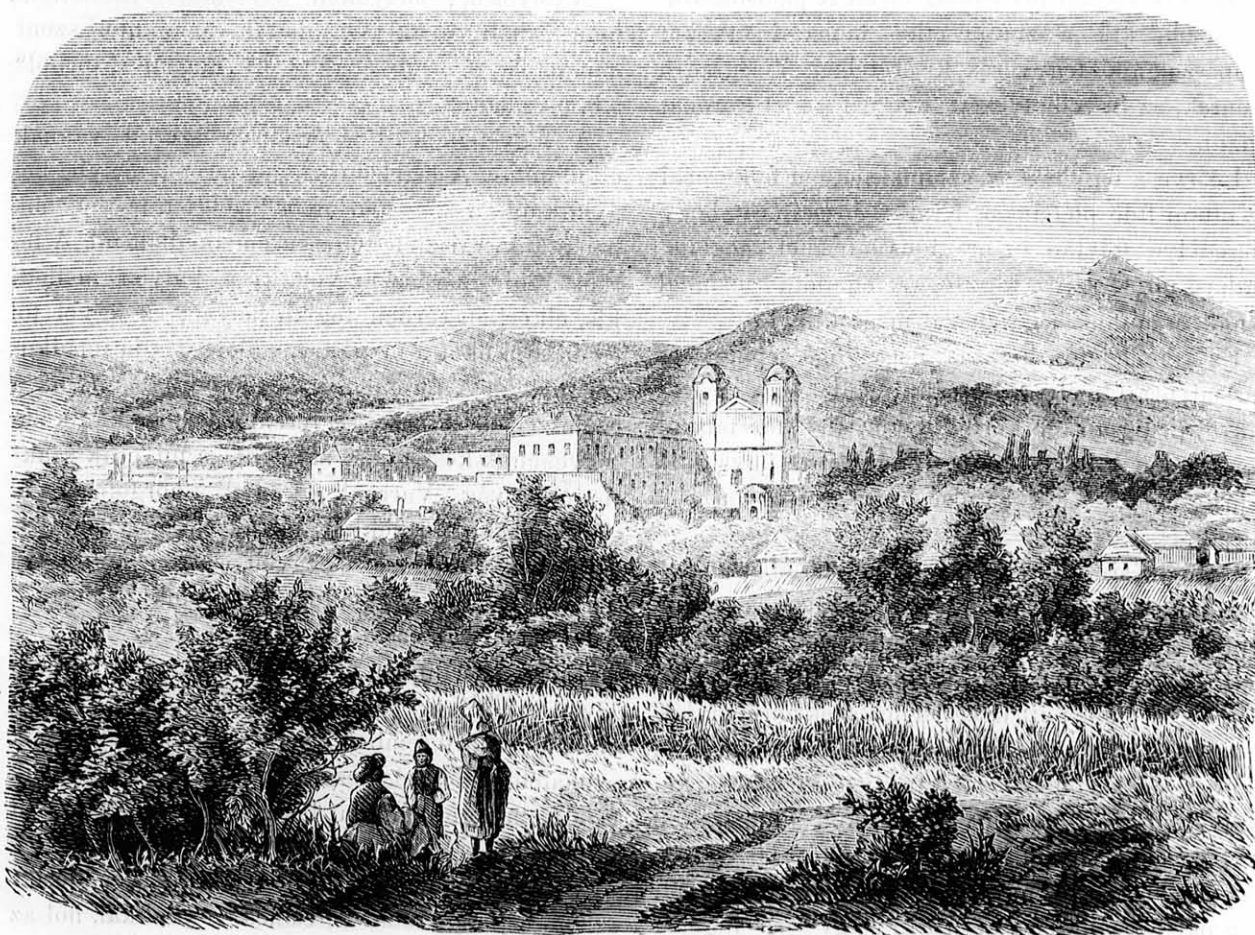
Fürdő-helyiségről is van gondoskodva. Ezek mindegyike el van különözve, s szép fényesen

tisztított bádóg-káddal ellátva. A fürdést évenként háromszor élvezhetik a fegyencnök.

A konyhában szintén fegyencnöket használnak szolgálattételre. Az étlap így van meghatározva; Vasárnap: rizsleves, 4 lat főtt hus, és saláta burgonyával; hétfőn: májleves s fehérrépa; kedden: rántott leves s 3 gombóc szalonnával; szerdán: daraleves, savanyu burgonyával; csütörtökön: leves s káposzta; pénteken úgy, mint kedden; szombaton: kása vagy más. A leves ép úgy mint a vastagétel egy-egy személyre nagy mennyel merített ki.

napló stb. könyvek, melyeket a szép írású, s terhes hivatalát buzgán betöltő titkárnő vezet. A fegyencnök levelei is itt lesznek lepecsételve; minden fegyencnöknek évenként 4-szer lehet hozzátartozóival leveleznie. Ugyanitt van a könyvtár is, mely nem nagy, s többnyire ima- és ájtatos könyvekből áll. — A fegyencnöknek legnagyobb része gyermekgyilkolásért van fogva, s fogsági idejük egy évtől életfogytiglan váltakozik.

Minden munkás fegyencnöknek egy kis „követelési könyvecske” adatik ki; melybe belé írják, hogy mit hozott magával az intézetbe, s mennyit szer-

A m. nosztrai női fegyintézet Hontban. (Rajz. Greguss J.)

Van javító, vagyis fegyházi fogda is az épület pincehelyiségében, 9 kamrával, melyek egészen vagy félsötétek. Van alkalmazva egy kovács, vagy műnyelven gépész is, ki a behozott fegyencnökre a bilincseket alkalmazza egy szürke néne jelenlétében; ez a kovácsnak délelőtti teendője; délután őrségi kötelességeit teljesíti.

Van az épületben egy igen csinos r. k. kápolna, valamint reformatus imaterem is szószékkel.

Az anyag-raktár igen bőven el volt látva mindennemű portékával, melyet feldolgozni nem csekély munkába kerülend.

A titkári szobában vannak a felvételi-, iktató-,

zett hozzá bűnhődése ideje alatt munka- és jutalom-díjban. Elbocsáttatásakor bizonyítványt is nyer, melyben kiemelik jó viseletét és szorgalmát. Szegényebb sorsú fegyencnök némi segélyben is részesülnek kiléptükkor. Az isteni tiszteletet és a fegyencnök igaz utra térítését szives kalauzom végezi, s hogy mily sikerrel? mutatja azon eset, hogy a kilépő fegyencnök teljesen megjavulván, szolgálatba állanak, hol szorgalmuk és ügyességük kedveltekké teszi őket; sőt volt több eset, hogy többen falubeliekhez férjhez is mentek, és most boldogságban töltik napjaikat.

Jelenleg e fegyintézetben nem volt több 265

fegyenenél; ez csekély szám, mivel az intézet hat-
százra van berendezve. A fegyenenők közt vol-
tak gyermekesek is; ezek külön laknak, hol a
eseesemők részére csinos ringák vannak alkal-
mazva; a nagyobb gyermekek pedig felügyelet

tekintém. Külseje csinos, egyszerű; de annál fé-
nyesebb belseje. E templom szintén a pálosoké
volt; főhajója alatt van a pálosok sírboltja, mely-
ben rakásra vannak gyűjtve az elhunytak cson-
tjai; e sírboltot már nem használják. Ezen templom

Wagner Richárd. (Szövege a túloldalon.)

alatt vannak, magában a fegyintézetben.

Elbucsuzván és megköszönvén a fejedelemnő és
zárdaszüzek szives magyarázatait, kilépünk a
fegyházból, s kalauzom szives készsége folytán a
fegyház udvarán álló kéttornyú templomot is meg-

egy szent képe miatt a környék lakosainak bu-
csúhelyeül is szolgál.

A plébános valamint az őrség a fegyház udva-
rán kívül lakik, és esengetyük által van lakásuk
összekötve a fegyintézettel. **Liptay Pál.**

Wagner Richard.

Midőn a zenei művészet újkorszaka alkotójának, Wagner Richárdnak egyik főműve, „Lohengrin“ közelebb nemzeti színpadunkon is színre kerül, alkalomszerűnek hisszük e zenei hős életpályájával olvasóinkat megösmertetni. Wagner művészi jellemzését s „Lohengrin“-je ismertetését Vadnai Károly már e lapok 41-dik száma „Egy hét történetében“ megírta, s így ez úttal csak az életirati adatokra szorítkozunk.

Wagner Richárd Lipcsében, 1813. máj. 22-kén született. Atyja városi hivatalnok vala, s fia születése után rövid idő múlva meghalt. Anyja másodsor Geyer nevű drezdai festész és színészhez ment nőül, s így a gyermek anyjával Drezdába költözött, hol azonban nemsokára elveszté mostohaatyját is, és így megint anyja fölügyázata alatt növekedett.

Wagner művészi tehetségeinek már nagyon fiatal korában adta jeleit, s már lipcei tanuló korában — Shakespeareanak eredetiben való tanulmányozása után — nagy ötfelvonásos szomorujátékot írt, melyet sajtászerzeményü zenével látott el. Egyetemi hallgató korában tisztán szépészeti ösmeretek szerzésére s alapos mesterek vezérlete alatt a zene tanulmányozására adta magát. Első, nyilvánosság elé került műve egy nyitány s egy szimfonia, s első operája „A Tündérek“ volt, mely azonban sehol sem került színre. 21 éves korában már karmester volt Magdeburgban, hol a „Tiltott szerelem“ című dalművet előadták. Innen a königsbergi, majd a rigai operához került karmesternek, hol két szép dalművet írt, melyek azonban fölületes francia stýlben lévén írva, saját bírálatát sem állták ki. — Rigából Párisba utazott, s

a tengeren majdnem hajótörést szenvedett. A tenger s veszélyei gyulékony képzelmet felizgatták, s ekkor szülemlett meg benne később írt „Bolygó hollandi“-jának eszméje. Párisban nehéz napjai voltak, de előretörő lelke nem csüggedt, s itt írta „Rienzi“-jét, „Bolygó hollandiját“ s „Fausztja“ nyitányát, mely művek másodika Meyerbeer közbenjárására a berlini, elseje pedig a drezdai udvari színházban adatott elő, s nagy tetszéssel fogadtatott, úgy hogy az első előadás után ez utóbbi helyen udvari karmesterré lön kinevezve. Itt szerzé s hozta színre „Tanhäuser“ című dalművét is.

Wagner tevékeny részt vett az 1848—49-diki zász forradalomban, melynek elnyomatása után menekülnie kellett. Futása közben Weimárban megismerkedett Liszttel s ez segíté őt Párisba juthatni. Száműzetéséből csak 1862-ben engedé meg neki Beuszt, az akkori miniszter, hazájába visszatérhetni. Száműzetése ideje alatt bejárta majdnem egész Európát, s ezen időszakra esik „Lohengrin, Tristán és Isolda, — A rajna tündére, — Valkür, — Siegfried, — Siegfried halála“ sat. készítésének ideje.

Wagner zeneszerzeményeihez mindig kizárólag önmaga készíti a szöveget, s így nemcsak zeneszerző, de költő is. Írt számos, a zeneművészet s általában a művészetre vonatkozó könyvet s 1863-ban hazánkat is meglátogatta, hol több szerzeményét saját vezetése mellett mutatta be a nemzeti színházban, s művészeti irányának itt a nagy többséget megnyerte.

Most, „Lohengrin“ előadására ismét várják személyes megjelenését.

A szivacsról.

Azon kérdés, vajjon a tengeri szivacs, (spongia marina,) mely fajhoz a mi közönséges mosdó- vagy fürdőszivacsunk is tartozik, a növény- vagy az állatországhoz tartozandó-e, régibb mint a keresztény időszaítás. Már Aristoteles is tüzetesen foglalkozott vele, és azóta e rejtvény megfejtéséhez nem nagyon közelitettek. A természetvizsgálók fele még mindig a növényekhez számitja, míg a másik fél azon nézethez hajlik, hogy a tengeri szivacs az állatországhoz, habár annak alsóbb osztályához, tartozik.

Már a mód, mely szerint a szivacs a tengervizet számtalan apró likacsai által beszívja, és a nagyobb csatornák által bizonyos időközben ismét

kibocsátja, inkább állati mint növényi életre látszik utalni, hasonlókép szaporodásának módja.

Az év bizonyos időszakában a szivacs likacsai-ból számtalan mennyiségű egyforma kocsonyane-mű testecskék jönnek elő, melyek egy darabig még a külső részhez tapadnak, végre azonban, a kiömlő viz által leöblítetve, jó szerencsére a siktengerre szállnak. Mindazáltal e szivacsok nem akaratnélküli játékszerei a tengernek. Az ifju állat vagy csiraszemecske, mozgékony pillaszőrökkel van befödve, melyek neki evezőkül szolgálnak, és melyek segélyével villámgyorsan lövell a habokon keresztül, míg egy szirtet vagy egy más helyet talál, mely további létezésére nézve alkalmasnak

látszik. Ha egy ilyet talált, akkor nyugodtan leereszkedik, szorosan odatapad és el kezd nőni. Eleinte alapzatát terjeszti ki, és azután belülről építi föl egy nyulós kocsonyaszerű anyagból, kócos hajlékát, hasonlóan az anyai házhoz, melyből származott. Ha több fiatal szivacsok ugyanazon helyen vagy igen közel egymáshoz telepednek le, egybeolvadnak és összenőnek, a nélkül, hogy valami kapcsolati helyet mutatnának.

Mint bizonyítékot a szivacs állati természetére nézve, sokszor állították, hogy az összehuzza magát és mozog, ha alapjáról, melyen megnőtt, erőszakosan lefejtetik; mindazáltal biztossággal elfogadható, hogy sem ez, sem más szétszakítás vagy szétrombolás érezhető benyomást e, habár eleven, de mégis idegnélküli tömegre gyakorolni nem képes.

A szivacsokban gyakran található kagylók, apró rákok, csigák stb. semmikép sem táplálásukra fogattak, mint előbb hitték; sőt inkább ez állatok legtöbbször mint vendégek tolakodtak a likacsos hajlékba, vagy pedig, mint némelykor kövek is, a növekedő szivacsok által gépileg behálóztnak és szorosan tartatnak.

A szivacs igen számos nemei közül, melyeket eddig ismerünk, kevés tartózkodik édes vizekben vagy folyókban. Legtöbbször a tengervízben találhatók, legbövebben a Vörös- és Középtengerben, hol sziklákra és szirtre tapadva, poharak, gombák, golyók, szarvastülkök stb. alakjaiban terjeszkednek ki. Melegebb vizekben phantastikus legyezőket és virágfüzereket képezve csüggnék a tenger alatti barlangok és üregek boltozatairól, vagy mindenféle, inkább csodálatos mint bájos alakokban diszitik a falakat.

És a szivacsoknak épen oly különbözők, mint az alakjai, a színei. Biborvörös a legsárgábbal és legzöldebbel váltakozik; barna és feketeszínű csomók között vakító fehérségű darabok fordulnak elő, és némelykor, ha e mesterségesen színezett szivacsokat a napvilágra hozzák, a festanyag, melylyel megtöltvék, igen bőven csepeg ki a likacsokból.

A mi fürdőszivacsaink legtöbbször Nyugatindióból és Törökországból kerülnek. A görög szigettengerben, névszerint a Rhodus és Kalymnos szigetek közötti vizekben, jelentékeny szivacshalászatok vannak. Ezek a török kormány egyedárusága alá tartoznak, és a szigetek legtekintélyesebb lakosai által hasznóbéreltetnek. A török és levantei szivacsok legfontosabb áruhelyei Smyrna és Rhodos. Sok szivacs Korfuból jön, és ezek aztán rendszeren velenceieknek neveztetnek. Továbbá

Tunisból és Algirből; Candiából is, a syriai partokról. Dalmátia partjain az 1832-dik évben szintén találtak szép szivacsokat, azonban a halászat nem folytattatott.

A legfinomabb és legértékesebb szivacsokat a szigettengerben találják, főleg Syme és Nikaria szigetek partjain, valamint Tripoli-nál és St. Jean d'Arc-nál, a syriai partokon. Nápolyból és Szicziáliából is jön egy neme a finom szivacsoknak, melyek ép oly erősek, de nem oly szépalakuak, mint a syriaiak. A nagylikacsu, durva barna fajtát, melyet közönségesen ló-szivacsoknak neveznek, leginkább Berbéria partjairól kapjuk. Az amerikai és nyugotindiai szivacsok közt egy láb vastagságuk is előfordulnak. Szöveményeik durvák és kevésbé szilárdak, és e mellett nedves állapotban puhábbak mint más szivacsok. A vízben rendkívül felduzzadnak, könnyen szétszakadnak, és minden szivacs közt a legolcsóbbak.

A szivacshalászat az aegäi tengerben ma is ép úgy üzetik, mint Aristoteles korában. A halászok sajkáit, mindenik 6—7 tonna terhű, és fél tucat buvárral van föllegényezve, kis hajóhadapatokban azon helyek felé vitorláznak, hol szivacsok találhatóak. Minden buvár el van látva egy hálóval, mely egy hurkon nyaka körül függ és arra van szánva, hogy a zsákmányt befogadja. Kezében egy erős kést tart és ily egyszerűen fölkészülve mintegy 20—30 ölnyre leszáll a tenger mélyébe, hol oly gyorsan mint csak lehetséges, egy csomó szivacsot késével a szirtokról és zátonyokról lefejteti törekszik. Ha hálóját megtöltötte, föl száll a felszínre, kiönti terhét a sajkába, egy ideig kipihen magát és aztán újra a tenger fenekére indul. Némelykor a halász nagy, háromágú vasvillát vagy kötelekből font hurkot is használ, a szivacsokat fölszakítani. Ha erre csupán kezeit alkalmazza, ekkor állítólag igen fájdalmas égést, mely az egész karra kiterjed, von maga után, sőt mondják, a kezeket néha hólyagok borítják el. Itt-ott nők és gyermekek is ráadják magukat ez egészségtelen, veszedelmes és igen nyomorult jövedelmű üzletre.

Némely helyen a szivacshalászok céhet képeznek és bizonyos sajátságos törvényeknek vannak alávetve. Így pl. a házasság meg van tiltva nekik, míg bizonyos képzettségre nem tettek szert foglalatosságukban. A már fent nevezett Syme és Nikaria szigetek lakosai, mint legügyesebb és legtapasztaltabb szivacshalászok ismeretesek és nevezetesek.

Ügyes buvárok jó helyeken egy napon néha 100—150 font szivacsot aratnak, mit fontonkint

mintegy nyolc drachmával fizetnek nekik. A szivacsok súlya egyébiránt csak akkor határoztatik meg, ha megtisztittatnak és megszárittatnak. Itt ott 5—6 fontos példányra is akadnak.

Ha a szivacsokat szárazra hozták, legelőször friss folyó- vagy kutvizbe teszik őket, életerejük megsemmisítése végett és azután addig tapodják lábbal, míg a nyálkás anyagtól, mely őket fődözi, valamint azon fehér folyadéktól, melylyel néha megtöltvék, megtisztították, — vagy finom homokkal bedörzsölik, felfűzik zsinórokra és a tengerbe akasztják és átengedik őket a habok játékanak, őket kimosni. Ha valami visszamarad az állati nyálkából vagy kocsonyából a szivacsokban, akkor megtartják átható halszagukat. A jobb fajoknak az által adnak világosabb színt, hogy fehéritik, azaz kiteszik a napra és szorgalmasan öntözik tengervízzel.

A fürdőszivacs értéke a házi használatban, a sebészetben sat. eléggé ismeretesek. Az orvostudományban is szerepel mint gyógyszer görvélyes betegségek ellen. E célra többnyire azon apró darabokat használják, melyek a nagyobb szivacsok tisztításánál lehullanak. Ezek megpörköltetnek vagy megégettetnek és poralakban használtatnak. Ezelőtt a szivacs viziszony és bélpoklosság ellen is, habár eredmény nélkül, alkalmaztatott.

A régiek a szivacsot különböző célokra használták. A viadorok mellüket az ellenfél ütése ellen szivacsréteggel fődék be és a harcosok ugyanazon célra, valamint magukat nyomás és dörzsölés ellen oltalmazni, szivacsokat raktak sisakukba és páncélukba. Római sirokban itt-ott még meglehetősen ép szivacsokat találnak. Egy különös sűrű fajt Achilles szivacsának neveztek.

Közli: **Konkoly Dezső.**

Amerikai levél.

II.

(New-Orleans, 1866. nov. 1.)

(*A new-orleansi magyarok. — Mexikói magyar menekültek. — Két magyar halála, kiknek rokonai kerestetnek. — Egy hajó elsüljedése. — Hogyan változik a foglalkozás. — Rakoncátlan négerék. — Vánbéry.*)

Tisztelt szerkesztő ur! — Tán érdekelni fogja az otthoniakat, ha soraimat ezuttal azon honfitársaik neveivel ösmertetem meg, kiket sorsuk ide, New-Orleansba vetett. Ezek: *Bocsay Nagy-Körösről, Nasits és testvére Aradról, Bürger szintén Aradról, Fehérhegyi és Eisner Temesvárról, Boldán, Hertzeg, Schwarz és Szapári szintén Aradról.* Ezen honfitársaink igen jómódúak s jobbadán kereskedők. Az én laktársam *Román Károly*, pesti születés, ki velem együtt utazott ide Törökországból; ő is igen jó állapotban van, s kenyerét mint kárpitos keresi.

Értesülvén azon szomorú csapásról, mely az országos májusi fagy által hazánkat ez idén ismét érte, felhasználom ez alkalmat, s jelen soraimhoz 10 dollárt (20 o. é. frtot) mellékelek papírban, szülőföldem, Békés-Csaba inségesei javára. Most többel nem szolgálhatok, mert ezen hóban én is nagyon megkárosodtam, miként azt egy tragikus eset elbeszélése fonalán később előadom; többi, itt élő honfitársainkat pedig fölszólítottam volna adakozásra, de itt is most nagy az üzletpangás, s nincs hét, melyen egy-két segélyt igénylő magyar menekült ne vetődne közénk Mexikóból, hol aranyálmaikkal együtt mindenüket — sokan szabadságukat, mások életüket is — elveszíték.

S most egy emberbaráti szivességre kérem föl szerkesztő urat. Kérem ugyanis lapjában közhírré

tenni, hogy itt New-Orleansban az utóbbi hóban két magyar honfitársunk halt meg, kiknek itt senkijük sincs, a ki hátrahagyott rokonaikat, szüleiket, barátaikat e szomorú esetről értesitené. Az egyik elhunyt neve *Löwy Eduárd*, mintegy 32 éves, szegedi születésű, s nem rég jött ki Magyarországról. A másik neve *Anderházi* vagy *Andorházi*, mintegy 30 éves, s lipói születésű; ő azelőtt Richmondban német hírlapot szerkesztett, onnan átköltözött New-Orleansba, s itt szintén hírlapírással foglalkozott. Ezek halála részletéről s egyéb körülményekről hozzá tartozóik a new-orleansi városi hatósághoz (U. S. Amerika, — New Orleans, — Louisiana) címzett, ángolul irt levélben tudakozódhatnak.

S most áttérek azon tragikus eseményre, mely közvetve engem is érzékenyen sujtott: Az „Evening Star“ nevű hajó New-Yorkból New-Orleans felé szept. 29-dikén elindult; fedezetén 340 utazó volt, s köztük 178 nő, s az utazók közt volt egy 80 tagból álló francia színésztársaság is. Ezen társaság igazgatója a mult télen is itt volt truppájával, azonban tavasszal visszautazott Franciaországba, új tagokat szerződtetni. Az új tagokon kívül magával hozta atyját, anyját, öcsét, két lánytestvérét, nejét és két gyermekét is. Alig érkeztek meg rokonai és az újon szerződtetett színészek New-Yorkba, a színigazgató azonnal mind-

nyáját az „Evening Starra“ szállította, ő maga pedig vasúton előresietett New-Orlansba, hogy ott számukra helyet rendeljen.

Azonban az „Evening Star“-t utközben, októb. 3-kán borzasztó vihar kapta elő, úgy hogy a hajó pár órai küzdelem után süllyedni kezdett. Az utazók iszonyu ijedségben voltak s kiabáltak és sikoltoztak, mire a kapitány nagyon barbárul bánt velük, mert a nőket s gyermekeket a matrózok által ledobatta a kabinba s bezáratta, de azok az ajtót pillanat alatt kitörték; némelyek hajukat tépték, mások örvongó lázba estek, sokan önkénynt ugrottak a tengerbe.

A kapitány leeresztette a csolnakokat, s az utasok legnagyobb része azokba menekült, de a vihar ezeket is felfordította s összezúzta, törte, úgy hogy a 340 utas és a hajó összes személyzete közül csak 17 férfi menekült meg, kiknek egyikével személyesen beszéltem. A hajóskapitány is elveszett.

Az egész családját s társulatát elvesztett francia színigazgató még most is félőrülten szaladgál ide-stova, s e borzasztó esemény annyiban nekem is nagy kárt okozott, mert a francia színházban egy nagy termet béreltem ki, hol a télen át kávéházat akartam tartani, melynek rendbehozása néhány száz dolláromba került; most bezárhatom kávéházamat, holott jó üzletet reméltem. Most egy nagy-kereskedésben segéd vagyok 65 dollár havi fize-

téssel, s ez is megjárja, míg valami más nem fordul elő.

A kholera New-Orleansban már megszűnt, hanem az ugynevezett *sárgaláz* nagyban uralkodik; igen sokan halnak el benne, s *Löwy* valamint *Andorházi* hazánkfia is ennek lett áldozata.

A kereskedés s bármiféle üzletre nézve még sohasem volt itt olyan rossz év, mint a milyen a mostani, s még a háboru alatt sem. Hol a Missisippi partja azelőtt rakva volt pamut-göngyökkel, most alig látni imitt-amott egy-egy rakást, valamint a cukorból is; pedig itt e két cikk a fő, s a milyen ezekből a termés, olyan a kereskedés és a kereset.

Tűzvészünk egy hó óta minden nap van. A négerek zugolódnak, hogy nincsen kereset; rabolnak s éjenkint feltörik a boltokat. Okt. 22-dikén mintegy 150 néger katona éjjel 11 órakor betört a belvárosba, s nagy pusztítást vitt végbe; a rendőrség ugyan összecsozdult, de ily nagy szám ellen mitsem tehetett, s így a kis csata 11-től-éjfélig 2 óráig tartott. Pisztoly- s puskalövések által sokan sebesültek meg.

Ezen tudósításaim után kérem szerkesztő urat, ha találkozik *Vámbéry Ármán* urral, neki tiszteletemet átadni. Bizonyosan fog rám emlékezni. Míg Konstantinápolyban a könyvkötőséget folytattam, sok könyvet kötöttem be számára. — Isten önnel és a hazával! **Takács Ferenc.**

Egy hét története.

— Novemb. 28. —

(VK.) „Küszöbön“ állok, mint a magyar minisztérium. A hét nevezetes történeteinek küszöbén, melyekről ennél fogva ma még nem írhatok. Egy nagy nap és egy fényes est állanak előttem; a nap az országházban, az est a nemzeti szinpadon. Mire e sorok megjelennek: mindenki ezekről fog beszélni, t. i. a csütörtöki ülésről és „Lohengrin“ első előadásáról, ha ugyan szombati előadása valóban végbe megy, s az ártatlan Elsát, a bűvös Lohengrint és az Ortrud alakjába bűjt lady Macbetet e sáros, nedves időben valami prózai hurut nem tartóztatja föl az „égi pályán.“

Tollam hegye és az élv kelyhének széle közé az idő két-három napot dob, s ez képezi az akadályt, mely miatt épen arról kell hallgatnom, a miről legörömeztobb beszélnék.

Az, a mi most e hét történetéből mögöttünk fekszik, bármily érdekes is különben, úgy elhalványul, mint a magnézium világitása a napfény előtt.

Ekkép csak röviden emlitem meg, hogy a magyar gőzhajótársulat vidor ünnepélylyel ereszté vizre néhány nap előtt pompás „Budapest“-jét. Volt vidámság, öröm, nemzeti zászló, tarack-durrógás, alkalmi vers egy hajógyári munkástól, több tekintélyes vendég, magyar és angol áldomások, szép nők, szívből jött áldások, s volt minden, kivéve egyet, a — sokaságot. Hiába lakunk mi Európa leghatalmasb folyamának partján; nyájas időszakokban hiába tarkál a Duna háta gőzösöktől, hajóktól, a csónakázó egyletek minden kigondolható színű tarka ingeitől, s ama könnyelműen vékony angol sajkáktól, melyek oly semmiskedve libegnek, mintha csak valami trópusi bab száraz héjai volnának; hiába került ki még aristocratiánkból is egy valódi hajós kapitány, (tisztelet Széchenyi Ödönnek!) — nem vagyunk még azért eléggé *vízi nép*. Bezzeg, ha az óriás Londonban egy nagy hajó vizre kerül: százezer szem van reá szögezve. A „London News“ búsul:

hogy legalább is fél rőfnyi képet nem adhat róla. Ember ember hátára kapaszkodik, hogy lássa az új vízi hatalmasságot, a minőt pedig a London-Bridge-ről ezer számra láthat. De hiába, ilyen a tengerész vér! Ha van tizezer hajója, kíván hozzá még egyet, s ha ez az egy csakugyan a habokra fut: ujjong, mintha ez volna a legelső.

Különben az öröm Uj-Pesten is megvolt, ha nem is harsogott ezer meg ezer torokból! Mindenki örvend, hogy a magyar társulat néhány hó múlva egy pár szép hajót — minden kényelemmel, célszerűséggel, Molnár József harminc-harminc festményétől díszlő termekkel — ad a Dunának, melyet eddig jobbára csak a nagy társulat zsákmányolt ki, az a társulat, melyet Széchenyi tett nagygyá, s mely Széchenyi honában szereti ugyan a magyar pénzt, de annál kevésbé szereti a magyar szót:

Nem álmodozunk arról, hogy az új társulat egy kis Dávid király lesz, mely lestűjtja a nagy Góliátot. Nem! Ehez milliókból kellene a parittyakő. De a magyar részvét ölében rengetett kedves vállalatunk leend, mely rövid időn nőni, emelkedni fog, mint minden, mihez a nép igazi rokonszenve járul.

Isten áldása kísérje „Budapestet“ és „Fiumét“ a megnyilando pályán, a szép szabad folyamon, mely — ha föl tudjuk használni — valahára számunkra is több aranyat fog ide mosni, mint Guinea akármelyik drága vize az afrikaiaknak.

Az ünnepélyen az ősz Bernáth Zsigmond is jelen volt, több képviselővel, kiknek jól eshetik, ha a gondterhes politikát egy pár órára szögge akasztgatják. Teszi is, a ki teheti. Kettő — ki egyszersmind költő is — szerdán a Kisfaludy-Társaság ülésében tartott felolvasást. Az ősz *Fábián Gábor*, az ó klasszikai irodalom e régi művelője, a „satyráról“ értekezett, *Szász Károly* pedig, e mindenre érő barátunk, a „Niebelungen-Lied“ fordításából mutatott be néhány sikerült töredéket. Az akadémiában pedig hétfőn egy helyi érdekű felolvasás volt. Dr. *Markusovszky* értekezett Pest közegészségi viszonyairól. A kórállapot jól lehet megállapítva, az ajánlott gyógyszerek is igen üdvösek; de itt maga a gyógyítás nem az orvosoktól függ. Az egész polgárságnak kell ahoz látnia. Új életerekre van itt szükség, melyekben tiszta víz folyjon, s lélekző ép tüdőkre — parkokra. Ebből áll az egész életforrás, mely Pestnek örök ifjúságot kölcsönözhet.

De nincs időnk, hogy e sokat pengetett tárgynál hosszasan időzzünk. Pestnek most más gondja van: egy karzatjegy az országházba, vagy egy

zártszékjegy a „Lohengrin“-re! A háznagy és a színházi titkár reggeltől estig valóságos ostrom céltáblái. Hazafias phrasisok, imponáló hivatkozások, női mosolyok, összeköttetések, szóval minden mozgásba van hozva — egy-egy boldogító jegyért. A pápa nem ismétlé annyit kedvenc „non possumus“-át, mint ezen a héten e tiszteletreméltó urak.

De mit ér nekünk, ha ma még csak a pártkörok füstölögnek, s a színház zenekara még csak hangszerreit hangolgatja.

Azonban, ha az országház nagy érdekű történetei e pillanatban még lefátyolozva állanak is előtttem: itt fekszik asztalomon a „Lohengrin“ szövege, mely szintén érdekelheti az olvasót, ha szereti a költészetet.

Néhány sorban elmondhatom, s ha az előadás elmaradna is, ez nem veszne kárba.

Wagner Rikhard nemcsak zene-, hanem egyszersmind szóköltő. Nála mindkét elem együtt van, mint — a hogy barátai kifejezik — rózsával az illat. A kétféle tehetség ez összetalálkozása szülte azon új fajt, melyet *zenedramának* neveznek, s mely eddig ismeretlen volt a pestiek előtt.

Wagner szereti azon ódon germán regéket, melyekbe hősi szellemet lehel. Ilyen a „Lohengrin“ szövege is.

A Rajna vidéken van egy tündér vár, — mondja az egyik rege, — hol azok a hősök és királyok, kik ezer jót téve a földön, a halállal nem enyészhetnek el, folyvást ápolják a szent Graal lángjait, a nemes szívek tüzét. E túlvilági lovagok tündérvárukból csak akkor jönnek néha a földre, midőn valami szörnyű vétket kell napvilágra hozniok, s az üldözött erényt védniök. De a mig ezt teszik: talánynak kell maradniok. Ha az emberi kíváncsiság azt kérdezi: kik ők? szétfoszlanak, mint az álom.

Ilyen lovag „Lohengrin“ is.

Madarász Henrik császár a Selde partján gyűjté össze népei főbjeit, mert rettentő ellenség fenyegeti őket: a *magyar*. Tartományai közt — mint észreveszi — van egy: melynek nincs feje — Brabant. Kéri Telramundot, ki brabanti gróf, beszélje el: mért nincs-e tartománynak feje. A felelet iszonyú: „az agg brabanti herceg, halálát érezve, rá, mint meghitt barátjára, bizta fiát: Gottfriedet, s lányát: Elsát. Egyszer erdőre ment a két testver, de csak a lány jött vissza. Arca elárulá, hogy megölte testvérét. A jelenlévők borzadva hallják, hogy a nagyravágyó lány mint akart maga ülni a trónra! A császár hivatja Elsát, ki lebontott hajjal, fehér ruhában jó. Olyan,

mint az ártatlanság. Szellőkkel, virágokkal szokott beszélni, s midőn hallja e szörnyű vádat, az álomképet — mely fehér hattyuján olykor meglátogatá, — hívja lovagjául.

Büvös zene közt hattyútól vont sajká tünik föl a folyamon, s ben e Lohengrin. „Hívtál, s én megjelentem.“ Kár t fog, s a párbajban elejti Telramundot. De nem öli meg, hisz ő nem vért ontani jött, hanem az igazságot kideríteni.

Az ártatlanság győzelmét örömrádás üdvözli, s e zajba egy sötét átok vegyül: Telramund nejknek, a gonosz nagyravágyó Ortrudnak átka. E nő követé el a bűnt. A tört ő döfte Gottfried szívébe. Most az éjben komoran bolyong meggyalázott férjével, ki kétségbe van esve, míg Ortrud bosszút forral. „Nem Lohengrin győzött le, hanem a varázs“ — mondja neki. És összeesküvést forral, magát újra behizelegve a hiszékeny Elsának, ki el van telve Lohengrin szerelmével. „Ki ez a rejtélyes Lohengrin?“ — e kérdést gyűjtja föl Ortrud a herceglány agyában.

Telramund is ezt kérli, midőn a nászmenet elé lép, állitva, hogy őt egy sötét varázs győzte le.

Lohengrin visszautasítja a legyőzött ármányait, megesküszik Elsával, s kéri őt: hogy ne kérdezze soha, ki ő, mert akkor boldogságuknak vége lesz.

De a boldogságtól megittasult nő szeretné tudni: honnan jött. E közben Telramund — négy brabanti nemessel — Lohengrin mögé vonúl, hogy megöljék. Elsa felsikolt, s férje egy törrel döfi át a bűnöst.

A nő újra kérli: ki ő, s Lohengrin a fájdalom szaván mondja meg. S ekkor a háttér föltárul, a folyamon a fehér hattyú megjelen, leveti hattyú alakját, s a meggyilkolt Gottfried látszik, kinek tekintetere Ortrud összerogy. Lohengrin elbeszéli a Graal regét, s aztán a sajkába lépve, távozik. Elsa lesújtva sikoltja férje nevét.

Ez vázlataiban a „Lohengrin“ szövege, melynek mindenütt jellemző zene ad lelket. De e zene oly sajtászerű, annyira eltér a megszokott dalműi formáktól, hogy a közönség jól fogja tenni, ha többször meghallgatja, mielőtt ítéletet mondana róla.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

— (Orvosnők.) A francia kormány tapasztalván, hogy az arab családok belsejébe, t. i. a háremekbe az Algirban képezett bennszülött orvosokat ép úgy nem bocsátják, mint az európaiakat: fölszólitotta Reuggner kisasszonyt, miszerint az orvosi tudományokat, melyeket eddig is szép sikerrel mivelt, hallgassa, s tudorságot nyerve, az arabok között mint gyakorló orvos mőködjék. A nagytehetségű és igen ügyes leány engedett a fölszólitásnak, s példáját többen is kezdik követni.

— Im — (Néhány nevezetesebb épület magassága.) Első helyen kell említenünk a kölni székesegyház egykori tornyait, melyek mint a föld legmagasabb építményei 532'-nyi magasságukkal a gizehi gulák legnagyobbikát, Cheopsot, mely 470'-nyi magas, jóval felülmúlták. — A strassburgi apátság templomának 1277-ben elkezdett s 1439-ben bevégezett 442'-nyi tornya legnagyobb Európában. Utána a bécsi sz. István-templom tornya következik, mely 438' magas. Azután az antwerpeni székesegyházé, mely csak valamivel kisebb az előbbinél. A salisburgi egyház tornya 392'-nyi magasságával Angolország többi építményért felülmulja, de ennél ismét magasabb a sz. Péter temploma Rómában, melynek kupolája 436'-nyira emelke-

dik az ég felé. Ezt Pál temploma követi Londonban 372'-nyi magasságával. A Santa Maria del Fiore templom Flórenc legnevezetesebb épületei közé tartozik; ennek tornya 341'-nyi magas. Valamivel alacsonyabb a ferde torony Bolognában, mely 327', a nankingi porcellán-torony, mely 215', a Notre Dame Párisban, mely 204' a yorki székesegyház, mely 196', és a Zsófia mecset Konstantinápolyban, melynek kupolája 189'-nyi magas, és 104'-nyi széles.

— v — (A neveltető gázzról.) A tudomány napról napra újabb felfedezéseket tesz. Az orvosi műtéteknél (operáció) eddigelé az újabb korban chloroformot használtak, azonban Párisban Le Bon orvos e világváros legkitünőbb gyógyászai jelenlétében kísérletet tett egy bizonyos amerikai által föltalált neveltető gázzal. A kísérlet foghuzásokon történt, s határozottan állitják, hogy mindazon pátiens, kit neveltető gázzal elkábítottak, foga kihuzatásakor a legkellemesebb érzéssel tölt el. E találmány alkalmasint némi társadalmi forradalmat fog majd előidézni, mert ezentul kedélykórosoknak nem fürdők s színházak látogatását, hanem foguk kihuzatását ajánlják majd az orvosok, hogy — felviduljanak!

Dohányzó nemzetiségek.

— Karrikaturák *Jankó Jánostól.* —

Az angol.

A francia.

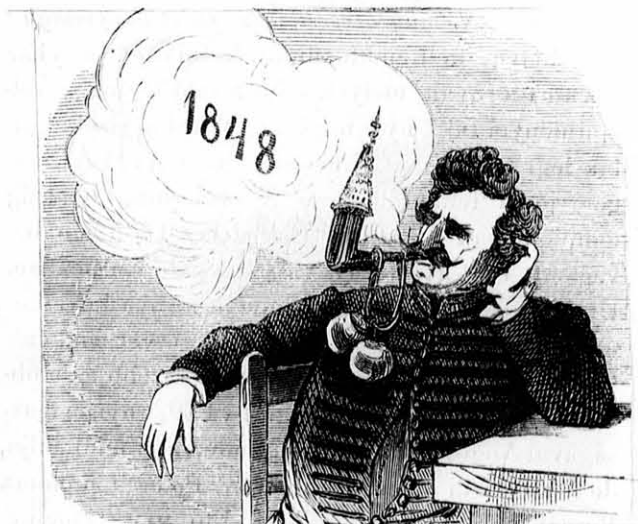
A török.

Az orosz.

A német.

A magyar.

— **Magyarországi B. Dániel** (Miskolc) volt szerkesztője. — **Alapítványi igazgató**: Dr. B. Dániel, helyettes: Dr. B. Dániel.

— **Alapítványi igazgató**: Dr. B. Dániel, helyettes: Dr. B. Dániel.

— **Alapítványi igazgató**: Dr. B. Dániel, helyettes: Dr. B. Dániel.

— **Alapítványi igazgató**: Dr. B. Dániel, helyettes: Dr. B. Dániel.

— **Alapítványi igazgató**: Dr. B. Dániel, helyettes: Dr. B. Dániel.

— **Alapítványi igazgató**: Dr. B. Dániel, helyettes: Dr. B. Dániel.

— **Alapítványi igazgató**: Dr. B. Dániel, helyettes: Dr. B. Dániel.

— **Sz. Fehérvári**: Mult számunk hírei közt egy as-fővárosi ügylikos hírdel volt. Kiváncsán kijelenték, hogy az illető tudósítást nem **Lovász Sándor** utódi nyújtotta, hanem az illető által a célokat szerinti az ügylikos ism. sem iró, sem deljessé orvos nem volt: de a célokat nem tudják, hogy mind tudósítással, mint deljessé foglalkozott. Elné tudósítást sem mondott többet, s így a célokat köztélenek maddé sikere lenne.

A kiadó-hivatali üzenetel.

— **Kolossvárosi Siva János** kiadó-közödménye annak B. J. címzete után azért nem küldetett a lap az utóbbi éremgyedben, mert erre előfizetés nem történt.

— **Sz. Dobon**: Sz. J. póstamester annak, A Dobon jun. 20-án postai helyeggel elítelt levélben a „Házánk” két fél-éves előfizetője részéről csak 6 frt volt, s ezen levélben határozatlan felszólították kiadó-hivatalunk a képeket postai utánvétel küldeni.

Rózsavölgyi és társa

szeméniakereskedése

november 27-dike óta a Szerviták-tere és Uri-utca sarkán

Szerviták épületében

van elhelyezve.

Köszönetnyilvánítás.

Magyarországi és külföldi országoknak és a t. or. közönségnek a fobb éveken át irántunk mutatott bizalmának köszönetet a hálaikkal ezennel nyilvánítani.

Magyarországi és külföldi országoknak és a t. or. közönségnek a fobb éveken át irántunk mutatott bizalmának köszönetet a hálaikkal ezennel nyilvánítani.

jelentjük

hogy a fobb éveken át a fobb országokból az utolsó közzététel megkeresett, és az azóta

50% töltettségességgel kiadulattatik.

Magyarországi és külföldi országoknak és a t. or. közönségnek a fobb éveken át irántunk mutatott bizalmának köszönetet a hálaikkal ezennel nyilvánítani.

Magyarországi és külföldi országoknak és a t. or. közönségnek a fobb éveken át irántunk mutatott bizalmának köszönetet a hálaikkal ezennel nyilvánítani.

Magyarországi és külföldi országoknak és a t. or. közönségnek a fobb éveken át irántunk mutatott bizalmának köszönetet a hálaikkal ezennel nyilvánítani.

Magyarországi és külföldi országoknak és a t. or. közönségnek a fobb éveken át irántunk mutatott bizalmának köszönetet a hálaikkal ezennel nyilvánítani.

Magyarországi és külföldi országoknak és a t. or. közönségnek a fobb éveken át irántunk mutatott bizalmának köszönetet a hálaikkal ezennel nyilvánítani.

Magyarországi és külföldi országoknak és a t. or. közönségnek a fobb éveken át irántunk mutatott bizalmának köszönetet a hálaikkal ezennel nyilvánítani.

Magyarországi és külföldi országoknak és a t. or. közönségnek a fobb éveken át irántunk mutatott bizalmának köszönetet a hálaikkal ezennel nyilvánítani.

Magyarországi és külföldi országoknak és a t. or. közönségnek a fobb éveken át irántunk mutatott bizalmának köszönetet a hálaikkal ezennel nyilvánítani.

Magyarországi és külföldi országoknak és a t. or. közönségnek a fobb éveken át irántunk mutatott bizalmának köszönetet a hálaikkal ezennel nyilvánítani.

Magyarországi és külföldi országoknak és a t. or. közönségnek a fobb éveken át irántunk mutatott bizalmának köszönetet a hálaikkal ezennel nyilvánítani.

Kisvárosi Vasárnap-Férfi-nyilvánítás

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100

Comptendatzen-Ausverkauf, Stadt, Freitag, im Durchgange des Haupt-Basar neben dem grönth Jarrach'schen Palais in Wien.